

SIYASET, EKONOMİ ve YÖNETİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

RESEARCH JOURNAL OF
POLITICS, ECONOMICS AND MANAGEMENT

January 2019, Vol:7, Issue:1

Ocak 2019, Cilt:7, Sayı:1

P-ISSN: 2147-6071

E-ISSN: 2147-7035

Journal homepage: www.siyasetekonomiyonetim.org

Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Teknik Karşılıkların Finansal Yapı Üzerindeki Etkisi¹

Technical Provisions of Non Life Insurance Companies The Impact On Financial Structure

Hakan ALKAN

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Arif SALDANLI

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme Bölümü, Finans Anabilim Dalı, saldanli@istanbul.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 6 Kasım 2018
Düzeltilme Geliş: 11 Aralık 2018
Kabul: 24 Aralık 2018

Anahtar Kelimeler:

Teknik Karşılıklar, Kazanılmamış
Primler Karşılıkları, Uzun ve Kısa
Vadeli Yatırımlar

© 2019 PESA Tüm hakları
saklıdır

ÖZET

Günümüz global ekonomisinde temel göstergeleri altüst eden düşük faiz oranları ve piyasalardaki oynaklık, muhafazakar yaklaşım sergileyen sigorta şirketlerini, yatırımların karlılığı açısından zorlamaktadır. Yatırım portföyünde ani değişimler gerçekleştirmek sigorta sektörünün muhafazakar yatırım yaklaşımı ile uygun düşmemekle beraber, sigorta şirketlerinin varlık portföyü yapısının bazı değişimler göstermesi olasıdır. Bu bağlamda çalışmada, bir sigorta şirketinin prim artışları ve teknik karşılıkları ile kısa ve uzun vadeli yatırım seçenekleri ilişkilendirilerek veri analizi varsayımları kapsamında bir modelleme yapılarak, sigorta şirketinin ayırmak durumunda olduğu teknik karşılıklarının yapısı irdelenerek, Kazanılmamış primler karşılığının (KPK) özellikle muallak tazminat karşılığından (MTK) farklı olduğu ve kısa vadeli bir yükümlülük olarak değerlendirilemeyeceği esas alınarak bu karşılığa tekabül eden varlıkların uzun vadeli yatırımlarda değerlendirilmesi durumunda karlılığın artacağı diyagramlarla ortaya konulmuştur

ARTICLE INFO

Article History:

Received 6 November 2018
Received in revised form 11
December 2018
Accepted 24 December 2018

Keywords:

Technical Provisions, Unearned
Premiums Provisions, Short-Term
Investment, Long-Term Investment

© 2019 PESA All rights reserved

ABSTRACT

The low interest rates and volatility in the markets, which upset the basic indicators in today's global economy, are pushing the insurance companies that show a conservative approach in terms of profitability of investments. It is possible that sudden changes in the investment portfolio do not comply with the conservative investment approach of the insurance sector, but the asset portfolio structure of the insurance companies shows some changes. In this context, a study of the technical reserves that the insurance company would be able to distinguish by examining the premium increases of an insurance company, technical reserves and short and long-term investment options and making a model under the assumptions of data analysis and examining the structure of technical reserves, especially the provision of unearned premiums (CPC) is different and can not be regarded as a short term obligation, the profitability will increase if the corresponding assets are evaluated in long term investments.

¹ Bu çalışma Dr. Arif SALDANLI danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı'nda yürütülen Hakan ALKAN'ın "Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Teknik Karşılıkların Finansal Yapı Üzerindeki Etkisi" isimli Yüksek Lisans tez çalışmasından (2017) yararlanılarak hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Sigorta şirketleri, gerçek kişilerin ve firmaların maruz kalacakları risklere karşı verdiği teminatlar sayesinde topladığı primlerle önemli bir tasarruf kaynağı yaratmak gibi önemli bir işleve sahiptir. Sigorta şirketleri bu işlevleri görürken öncelikle mali bünyelerini ve finansal yapılarını sağlam tutmak zorundadırlar. Dünyanın her tarafında görülen globalleşme ve liberal ekonomi politikalarının uygulanması, sigortacılık ve finans sektörüne yeni bir yapılanma getirmiş ve rekabeti olabildiğince artırmıştır. Sigorta şirketlerinin bu aşırı rekabet ya da başka sebeplerle finansal açıdan güç duruma düşmeleri sadece sigorta şirketlerini ilgilendiren bir durum olmayıp teminat verilen tüm sigortalıları ilgilendiren bir durumu ifade etmektedir.

Sigorta şirketleri geniş kitleleri ilgilendiren bir alanda faaliyet gösterdikleri için diğer ticaret şirketlerinden farklı muhasebe hesaplarına ve özel yasal düzenlemelere sahiptirler. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin karlılığı ve mali bünye sağlamlığı (solvency margin) büyük önem arz etmektedir. Karlılığı belirleyen en önemli faktör de teknik karşılıklar olup sigorta şirketinin yükümlülüklerini ifade etmektedir. Çalışmanın amacı karlılığını devam ettirmesi ve yükümlülüklerini yerine getirmesi sigortalılar için de büyük önem arz eden, sigorta şirketlerinin teknik karşılıklarının irdelemesinin yapılarak aktif pasif yönetimi bağlamında ve finansal gelirlerin artırılması yönünde öneriler oluşturmaktır.

1. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Risk ve Risk Grupları

Hayat dışı sigorta sözleşmelerinde, sigorta kuruluşu bir prim karşılığında, sigortalının para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan rizikonun, meydana gelmesi hâlinde oluşacak zararı tazmin etmeyi üstlenmektedir. Başka bir deyişle, sigorta kuruluşları olası rizikoların sebep olacağı hasarların karşılanması suretiyle sigorta teminatı alanların istikrarını sağlamaktadır. Sigorta poliçesi satın alanlar, risklerini yönetmekte, kendinlerini risklere karşı korumakta, risklerini sigorta kuruluşuna transfer etmektedirler. Bu açıdan sigortacılık risk ticareti olarak da nitelendirilebilir. Sigorta kuruluşları ya da sigorta şirketlerinin meydana gelecek hasarları karşılamak için yeterli mali güce sahip olmaları gerekmektedir.

Sigorta şirketleri şirket bazında, sigortacılık sektörü ve genel ekonomi düzeyinde olmak üzere genelde üç kaynaktan kaynaklanan risklerle karşı karşıyadır. Sigorta şirketinde muhtelif risk kaynakları bulunmakla birlikte, teknik karşılıklar, tarife ve çalışılan sigorta branşları ile reasürans ve yatırım gibi hususlarda yanlış kararlar alınması halinde sigortalılara karşı olan taahhütlerin yerine getirilememesi riski ile karşılaşabilmektedir. Sigorta şirketlerinde zaman içinde ortaya çıkan risklerin sermayeye ve dolayısıyla iflas riskine doğrudan etkisi olmaktadır.

İflas Teorisi, diğer ticaret şirketlerinde olduğu gibi sigorta şirketlerinin faaliyetleri süresince karşılaşacağı riskler nedeniyle meydana gelecek zararı gidermeye yetecek sermaye miktarını tespit etmeyi amaçlamakta olup aynı zamanda Risk teorisinin de önemli bir alanını oluşturmaktadır. (Cummins & Derrig, 1989)

Sigorta Şirketlerinin ekonomik sermayesinin ölçülmesinde risk entegrasyon metotları geliştirilmiş, aktif riski, reasürans riski ya da teknik ve teknik olmayan riskler gibi risk modelleri oluşturulmuş ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu modellerle sigorta şirketlerinin sigortalılara verdikleri teminatı karşılayıp karşılamayacaklarına ilişkin tahminler yapılmakta, verilen teminatlarla varlıklar arasında irtibat kurulmaktadır. Hangi model kullanılırsa kullanılsın sigorta şirketlerinin karşılaştığı risklerin tanımlanması ve sınıflandırılması gerektirmektedir. Bu sınıflandırmanın bir standart içinde olması bu alandaki ilgililerin aynı noktalara odaklanmasını sağlamaktadır. (Casualty Actuarial Society, 2017)

Sigorta şirketlerinin karşılaşılabileceği riskler konusunda standart yaklaşımlar geliştirilmiştir. Genel olarak sigorta şirketlerinin karşılaştığı riskler üç ana sınıfa ayrılmaktadır. (IAIS Sub Committee, 2000)

- Teknik Riskler; sigortacılık faaliyetinin ortaya çıkardığı riskler
- Yatırım Riskleri; sigorta şirketinin yatırım performanslarına ilişkin riskler

- Teknik Olmayan Riskler; Şirket yönetim organları, mevcut mevzuattaki değişimler gibi muhtelif durumlardan kaynaklanan riskler

Risk kavramı ve riskle sermaye arasında irtibat kuran düzenlemeler, şirketlerin güncel ve ortaya çıkabilecek zararlarını karşılayacak tutarda öz kaynak temin etmeleri amacından kaynaklanmaktadır. Bu yöntemlerde gerekli öz sermayenin hesaplanmasında şirketlerin; aktif riski, reasürans riski, aşırı prim artışı riski, muallâk hasar karşılığı riski, yazım riski ve faiz ile kur riski dikkate alınmaktadır.

Ülkemiz sigortacılığında risk ve sermaye arasındaki bağlantıya işaret eden ilk mevzuat Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ile ortaya çıkmıştır. Yapılan bu regülasyon ile şirket bünyesinde ortaya çıkabilecek zararların telafi edilmesi için ne tutarda öz sermayeye sahip olunması gerektiğinin tespiti yapılmıştır. Yönetmeliğe göre hesaplanan gerekli öz sermayenin mevcut öz sermayeyi aşmaması gerekmektedir. Gerekli öz sermaye rakamına ulaşabilmek için iki yöntem öngörülmüş olup, buna göre dikkate alınacak olan gerekli öz sermaye tutarı iki yöntemden yüksek olanıdır. Birinci yöntemle göre hesaplanan öz sermaye prim ve hasar miktarlarını esas alan yöntemdir. İkinci yöntemle göre gerekli öz sermayenin hesaplanmasında şirketlerin; aktif riski, reasürans riski, aşırı prim artışı riski, muallâk hasar karşılığı riski, yazım riski ve faiz ile kur riski dikkate alınır. (Tiryaki, 2007)

2. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Ayrılan Teknik Karşılıklar

Hayat dışı sigorta şirketlerinde ayrılan teknik karşılıklar

- Kazanılmamış Primler Karşılığı (KPK)
- Muallak Tazminat Karşılığı (MTK)

olarak ikiye ayrılmaktadır

Kazanılmamış primler karşılığı; sigorta şirketinin portföyünde mevcut mer'i her bir sigorta sözleşmesinin brüt primlerinin, bir takvim yılındaki 365 gün sayısı esasına göre müteakip hesap dönemine tekabül eden kısmından oluşur. Ancak, bölüşmesiz reasürans ve retrosesyon işlemlerinde 365 gün esasına göre karşılık hesaplaması mümkün olmadığında kazanılmamış primler karşılığı, bir takvim yılının sekiz eşit parça bölündüğü, sekizde bir esasına göre ayrılabilir. (Sigortacılık Kanunu m.16)

Sigorta Şirketleri gerek cari hesap döneminde gerek önceki hesap dönemlerinde gerçekleşmiş, sigortalılara tarafından şirkete ihbar edilmiş, bir başka deyişle tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş ancak henüz ödenmemiş hasar tutarları ya da tahmini tutarları ile sigortacılık literatüründe, Incured But Not Reported (IBNR) olarak adlandırılan gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedelleri için muallak tazminat karşılığı ayırmak zorundadırlar.

- Gerçekleşmiş ve tutar olarak belirlenmiş muallak tazminat karşılığının hesaplanmasında, ödenecek hasarın miktarı yanında o hasara ilişkin olarak yapılan hasar tespit ücretleri, dava giderleri gibi diğer tali giderler de dikkate alınmaktadır.
- Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedeli, içeriği ve uygulama esasları belirlenen aktüeryal zincirleme merdiven metodu veya Cape Cod, Frekans/Şiddet, Munich Zinciri veya Bornhuetter-Ferguson gibi diğer hesaplama yöntemleriyle sigorta şirketinin aktüeri tarafından hesaplanmaktadır.
- Sigorta şirketleri yeni faaliyete başladıkları branşlara ilişkin hesaplamalarda, faaliyete başlandığı tarihten itibaren beş yıl boyunca şirket aktüeri tarafından yapılan hesaplamalara göre gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş muallak tazminat karşılığı ile muallak tazminat karşılığı yeterlilik farkı hesaplamak durumundadırlar.
- Muallak hasar karşılıklarının ayrılmasında Şirketler sigortalılardan hasar ihbarlarını aldıkları sırada tazminat miktarlarını tam olarak tespit edemedikleri durumlarda son beş yıllık istatistiklerini esas alarak karşılık ayırırlar.
- Muallak tazminat karşılığı tutarları ile gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin her bir sigorta sözleşmesi bazında hesaplanması esastır ancak, muallak

hasar karşılığı ayırmak durumunda olan reasürans şirketlerinin sigorta şirketlerinden sözleşme bazında bilgi alamadığı durumlarda, reasürans şirketleri sigorta şirketleri tarafından sadece kendilerine bildirilen verileri esas alabilirler. (T.C. Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı, 2016)

Muallak Tazminat Karşılıkları 4 kalemden oluşmaktadır.

- Tahakkuk Eden Muallak Tazminat Karşılıkları
- Gerçekleşmiş Ancak Rapor Edilmemiş Tazminat Bedelleri (IBNR)
- Devam Eden Riskler Karşılığı (DERK)
- Dengeleme Karşılığı

2.2.1. Tahakkuk Eden Muallak Tazminat Karşılıkları

Tahakkuk eden muallak tazminat karşılıkları, hesap tarihine kadar şirkete ihbarı yapılan doğrudan veya resürans nedeniyle intikla eden hasarlara ilişkin olarak her bir hasar dosyası bazında ayrılan kesinleşmiş veya tahmini olarak tespit edilmiş tazminat tutarları ve bu tazminatlarla ilgili giderler ile yine hesap tarihinden sonra ancak ilgili bilanço hesapları kesinleşmeden önce reasürans nedeniyle ihbarı yapılan tazminat tutarları ve yine bu tazminat tutarları ile ilgili giderler için ayrılan karşılıkları ihtiva etmektedir.

Muallak tazminat karşılığının hesaplanmasında, tahakkuk etmiş ya da hesaben belirlenmiş tazminat miktarlarına, o hasara ilişkin olarak yapılan eksper, bilirkişi giderleri gibi giderler dahil edilirken, rücu ve sovtaj gibi gelirler de düşülmektedir.

Diğer yandan, halefiyet hakkının kazanılmış olması şartı ile tahakkuk etmiş rücu, sovtaj ve benzeri gelirler dönem gelirleri arasına dahil edilmekte ve bu gelirlerden kaynaklanan alacaklar, alacak kaydı yapılarak bilançonun aktifinde ilgili alacak hesabında gösterilmektedir.

Sigorta şirketlerinin hesaplarında, muallak tazminat karşılıkları her bir sigorta sözleşmesi için ayrı ayrı takip edilmektedir. Dosya bazında muallak tazminat tutarının kur ve enflasyon ile ilişkilendirilerek hesap tarihi itibarıyla, güncel değerleri üzerinden ayrılmış olması gerekmektedir. Bu noktada önem arzeden diğer bir husus da, cari dönem muallak tazminat dosyaları arasında yer alması gereken tüm tazminat dosyaları için karşılık ayrılmış olması, buna karşılık muallak tazminat dosyaları arasında bulunmaması gereken ödenmiş ya da ödeme yapılması gerekmeyen hasar dosyalarının da muallak hasar karşılıkları içinden çıkartılmış olması gerekmektedir.

2.2.2. Gerçekleşmiş Ancak Rapor Edilmemiş Tazminat Bedelleri (IBNR)

IBNR olarak adlandırılan ve muallak hasar karşılıklarının bir bölümünü oluşturan bu karşılıklar, gerçekleşmiş ancak muhasebe kayıtlarına geçmemiş tahmini tutarlar ile bu tutarların yetersiz kalması halinde tesis edilen ek karşılıklardan müteşekkildir.

Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedellerinin hesaplanmasında Aktüeryal Zincirleme Merdiven Metodu (AZMM) veya Standart Zincir, Hasar/Prim, Cape Cod, Frekans/Şiddet, Munich Zinciri gibi metodlarından biri kullanılmaktadır. Ülkemiz uygulamasında, aktüeryal dayanağının olması ve şirketçe kullanılan aktüeryal zincirleme merdiven metoduna göre hesaplanan tutardan fazla karşılık tutarı öngörmesi şartıyla, IBNR hesabı şirketlerce belirlenecek diğer yöntemlerle de yapılabilmektedir. Aktüeryal dayanağı olmadan ayrılan fazla karşılıklar, mevzuata aykırı şekilde hesaplanmış olarak değerlendirilmektedir. Şirketler tarafından fazla karşılık ayrılması durumunda bu durumun gerekçelendirilmesi ve branşlar itibarıyla ilgili finansal tabloların dipnotlarında yer alması gerekmektedir. AZMM hesaplamasına konu olmayan muallak hasar dosyaları ile AZMM hesaplamalarında ortalamaları olumsuz yönde etkileyen ve tahmini hesabın isabetini yansıtan büyük hasarlara ilişkin eliminasyonu yapılan dosyalara ait karşılıklar AZMM hesaplaması sonucu bulunan tutara branşlar bazında ilave edildikten sonra bulunan tutarın branş bazında tahakkuk eden muallak tazminat karşılığını aşan kısmı branş IBNR'ı olarak kabul edilmektedir.

2.2.3. Devam Eden Riskler Karşılığı (DERK)

Sigorta şirketleri ile sigortalılar arasında aktedilen sigorta sözleşmelerinin yürürlükte olduğu süre boyunca sigorta şirketlerinin üstlendiği risk düzeyinin ve kazanılan primlerin zamana bağlı dağılımının uyumlu olmadığı durumlar söz konusu olabilmektedir. DERK ayrıca, hesaplamanın yapıldığı dönem itibarıyla şirketin taşıdığı risklerin, ayrılan kazanılmamış primler karşılığına kıyasla fazla olduğu durumlarda da ayrılmaktadır. Bunun için sigorta şirketleri her hesap dönemi itibarıyla son on iki ay'ı kapsayacak şekilde yeterlilik testi yapmak durumundadırlar.

Yeterlilik testinde, her bir branş için beklenen hasar prim oranının % 95'in üzerinde olması halinde, % 95'i aşan oranın reasürans primleri hariç olmak üzere net kazanılmamış primler karşılığı ile çarpılması sonucunda bulunan tutar yine reasürans primleri hariç net devam eden riskler karşılığı, % 95'i aşan oranın reasürans primleri dahil brüt kazanılmamış primler karşılığı ile çarpılması sonucunda bulunan tutar brüt devam eden riskler karşılığı olarak finansal tablolarda yer almaktadır. Brüt tutar ile net tutar arasındaki fark ise reasürör payı olarak dikkate alınır. Bölüşmesiz reasürans anlaşmalarında reasüröre yapılan ödeme primle orantılı olmadığı için ödenen tutarların ilgili döneme tekabül eden kısmı net prim hesabında devredilen prim olarak kabul edilmektedir.

2.2.4 Dengeleme Karşılığı

Sigorta Şirketleri gelecek dönemlerde meydana gelebilecek hasar miktarlarındaki oynaklığı dengelemek ve katastrofik hasarları karşılamak üzere kredi ve deprem sigortaları için ayrılan karşılıktır. Dengeleme karşılıklarının özellikle deprem ve kredi sigortalarında ayrılması hem büyük deprem felaketlerinde hem de büyük ekonomik krizlerdeki kırılğanlıkları esnek hale getirebilmektedir.

Dengeleme karşılıkları sigorta şirketlerinin bir dönem boyunca yazdıkları deprem ve kredi primlerinin reasürörlere intikal eden kısmı düşüldükten sonra kalan prim miktarının belli bir oranında (2017 yılı ülkemiz uygulamasında bu oran %12'dir) hesaplanır. Net primin hesaplanmasında, bölüşmesiz reasürans anlaşmaları için ödenen tutarlar aslında bir ücret (fee) olmasına rağmen devredilen prim olarak kabul edilir.

Karşılık ayrılmasına genel olarak son beş finansal yılda yazılan reasürans primleri hariç net primlerin en yüksek tutarının belli bir oranına (ülkemiz uygulamasında %150) ulaşıncaya kadar devam edilmektedir. Beşinci yılın sonunda ayrılan karşılığın bir önceki yılın tutarından düşük ise aradaki fark özsermaye kalemi olan kar yedeklerine ilave edilmektedir. Kar yedeklerinde tutulabilen bu tutar sermaye artırımında veya tazminat ödemelerinde kullanılabilmektedir.

Kredi ve deprem teminatları için ayrılan karşılıkların tazminat ödemelerinde kullanılabilmeleri, deprem riskinin meydana gelmesi ya da kredi branşında teknik zararın gerçekleşmesi şartına bağlıdır. Söz konusu karşılıkların hasar ödemelerinde kullanılmasında, hasar tutarlarının reasüröre isabet eden miktarları ile poliçelerde varsa muafiyet limitlerinin altında kalan miktarlar dengeleme karşılıklarından indirilememektedir.

3. Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Prim Artış Ve Azalışları ve Teknik Karşılıklara Bağlı Olarak Değişen Finansal Analizi

Sigorta şirketleri geleneksel olarak karşılıklarını az riskli yatırım araçlarına yönlendirmek suretiyle, varlık portföylerinde ihtiyatlı bir tutum sergilemektedirler. Diğer yandan sigortacılık faaliyetleri nedeniyle, yüklendikleri sorumluluklara ilişkin prim gelirleri rekabet nedeniyle giderek azalmaktadır. Sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen teknik gelirin sınırlı olması ayrıca yatırım portföyleri üzerindeki baskıyı arttırmaya devam etmektedir. Sigorta şirketlerinin piyasalardaki dalgalanmaların sona ermesini bekleme ve bu şekilde oynaklıktan korunma istekleri haklı olmakla birlikte, yatırımlarını geçmişe oranla daha geniş bir perspektifte değerlendirmeleri ve getirilerini devam ettirebilmek için elverişli olan alternatifleri deneyerek ve kâra daha fazla odaklanmaları gerekmektedir. Yatırım portföyünde ani değişimler gerçekleştirmek sigorta sektörünün tedbirli yatırım yaklaşımı ile uygun düşmemekle beraber, geçtiğimiz yıllarda "klasik" varlık portföyü yapısı bazı

değişiklikler göstermeye başlamıştır. Örneğin tipik bir sigorta şirketinde varlıklarının %5'ini oluşturan hisse senetleri tüm bu dalgalanmalar nedeniyle ortaya çıkan değer kaybı sonucu şimdiki değeri ile toplam portföyün %4'üne denk gelmektedir. İhtiyatlı bir yaklaşımla portföylerini yöneten şirketlere karşılık, bir takım şirketlerin faiz hareketlerine paralel olarak, daha aktif bir şekilde yeni fırsatlar kovaladıkları görülmektedir. Şirketlerin gelişmeler konusunda proaktif olup, aktif-pasif yönetimini yapabilmeleri halinde bir miktar likidite riskine karşılık, getiri fırsatını yakalayabilmeleri muhtemeldir. (Demirtaş, 2016)

Sigorta Şirketlerinin, Sigorta poliçesi satın alanlara karşı yükümlülüklerini yerine getirebilmelerini teminen, teknik karşılıklarını karşılayacak düzeyde varlık bulundurmaları gerekmektedir. Ülkemiz uygulamasında Türkiye'de bulunan risklerle ilgili olarak ayrılmış bulunan teknik karşılıklara ilişkin varlıkların Türkiye'de saklanması gerekmektedir; Türkiye dışında bulunan risklerle ilgili olarak da belirli standartlardaki yabancı varlıkları karşılık olarak gösterebilmektedirler.

3.1. Teknik Karşılıkları Karşılaman Varlıkların Hesaplanması

Sigortalıların alacaklarının bir teminatı olarak düşünülen teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilecek varlıkların belirlenmesinde ve hesaplanmasında belirli sınırlamalar ve kriterler bulunmaktadır.

- a) Varlığın edinilmesinde yapılan muhtelif masrafların düşülmesinden sonra kalan tutar,
- b) Alacaklar karşılık olarak gösterilecekse; şahıslardan olan alacaklardan, ancak aynı şahıslara ait borçlar varsa düşülebilir ve kalan kısım,
- c) Demirbaşların ve diğer duran varlıkların amortismanları düşüldükten sonra kalan kısım,
- d) Gecikmiş alacaklar ancak gecikmeyi takip eden ilk iki aylık süre için karşılık olarak gösterilebilmektedir.

3.2. Sigorta Prim Artış - Azalışlarının Teknik Karşılıklara Etkisi

Hayat dışı sigorta şirketlerinde prim artışları ile teknik karşılıkların miktarı arasında doğrusal bir ilişki mevcuttur. Şöyle ki, prim artışı beraberinde mutlaka kazanılmamış primler karşılığının, muallak tazminat karşılığının, devam eden riskler karşılığının ve dengeleme karşılığının artışına neden olacaktır. Söz konusu etkinin yılsonları itibarıyla sigorta şirketlerinin mali tablolara olacak etkisi ise söz konusu prim artışlarının yıl içerisinde yoğunluk kazandığı ay veya dönemlere ve prim artışının gerçekleştiği sigorta branşının hasar/prim oranına göre farklılık arz edecektir. Örneğin, prim artışı yılın ilk aylarında yoğunluk kazanmışsa yılsonu mali tablolarında kazanılmamış prim karşılıkları olarak ayrılacak kısım doğal olarak az olacaktır; ya da prim artışı yılsonuna doğru yoğunluk kazanmışsa yılsonu mali tablolarındaki kazanılmamış prim karşılıkları artacaktır.

Prim artışı ile teknik karşılıklar arasındaki ilişkiyi belirleyen unsurlardan bir diğeri de prim artışının yaşandığı branşın hasar/prim oranının düşük ya da yüksek olmasıdır. Örneğin motorlu araçlar branşında hasar/prim oranı yüksek olduğu için, sigorta şirketinin primlerinin bu branşta artış kaydetmesi ayrılacak muallak hasar karşılıklarının IBNR kısmında oransal olarak daha büyük bir artışa sebep olacaktır.

Prim artışlarının, teknik karşılıkları oransal olarak fazla yükseltmesi sigorta şirketinin finansal yönetimini doğrudan etkileyecek bir durumu ortaya çıkartmaktadır. Teknik karşılıkların prim artışına göre oransal olarak fazla artması, bir yıl ve daha kısa vadeli olarak düşünülen muallak hasar karşılıklarının ve kazanılmamış primler karşılıklarının artmasına buna bağlı olarak da sigorta şirketinin bu yapıya uygun olarak varlıklarını kısa vadeli likit varlıklara yöneltmesine neden olacaktır. Tabii olarak bu zorunlu yönelim finansal karlılığın azalmasına neden olacaktır. Bu itibarla, sigorta şirketlerinde prim artışının özellikle hasar/prim oranı düşük, bir başka ifadeyle daha karlı sigorta branşlarında gerçekleştirilmesi hem teknik karlılığın artmasına neden olacak hem de ayrılacak teknik karşılıkların oransal olarak azalmasına imkan sağlayacaktır.

3.3. Piyasa Faiz Haddindeki Değişimin Teknik Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara Etkisi

Sigorta teknik karşılıkları, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan yükümlüklerin yerine getirebilmesi bağlamında belirli kriterlerin baz alınarak sigorta primleri üzerinden tesis edilen karşılıklardır. Sigorta şirketleri satmış oldukları poliçelerde sigortalılarına belirli teminatlar vermektedirler. Sigorta poliçelerinde belirtilen risklerin gerçekleşmesi durumunda verilen teminatların sigorta şirketlerince yerine getirilebilmesi için bu risklerin gerçekleşme ihtimalleri dikkate alınarak, karşılık ayrılması gereklidir. Hayat dışı sigorta şirketlerinde bu karşılıklar; kazanılmamış primler karşılığı, devam eden riskler karşılığı, muallak tazminat karşılığı ve dengeleme karşılıklarıdır.

Sigorta şirketleri, prim üretimine bağlı olarak ayırmak zorunda oldukları teknik karşılıkları gerek mevzuatta belirtilen kısıtlamalara gerekse finansman ilkeleri gereğince; finansal yapıda kısa vadeli borç olarak düşünülen teknik karşılıklara isabet eden varlıklarını kısa vadeli varlıklara yönlendirmek durumunda kalmaktadır. Sigorta şirketleri için aktiflerinin kalitesi, likidite açısından oldukça önemli olup teknik karşılıkları için varlıklarını daha çok kısa vadeli ve riski az olan hazine bonolarında değerlendirmektedirler. Bu noktada, kısa vadeli finansal ürünlerin örneğin mevduat faizi ya da hazine bonusu faizlerinin, uzun vadeli mevduat ya da devlet tahvillerine oranla daha düşük faiz getirisine sahip olduğunu belirtmek gerekir. Teknik karşılıkların miktarın tutarında, şirket varlıklarının kısa vadeli finansal enstrümanlara yönlendirilmesi, tabii olarak sigorta şirketlerinin likit kalmasına yardımcı olmakta ancak, riski az kısa vadeli yatırımların getirileri de az olduğu için şirketlerin finansal gelirleri de az olmaktadır. Teknik karşılıkların yatırıldığı varlıkların dağılımı ve kalitesi kaçınılmaz olarak aktiflerin kalitesini ve gelir getirme gücünü belirlemektedir. Sigorta şirketleri teknik karşılıklarında görülen yükümlülüklerini karşılamak amacıyla, aktiflerini hem yeterli getiriye sağlayacak nitelikte hem de nakit gereksinimlerini karşılayacak biçimde likit olarak tutmak durumundadırlar. Diğer yandan aktifler, iş hacminin gerektirdiği yeterli büyüklükte de olmalıdır.

Kazanılmamış primler karşılıkları ile muallak tazminat karşılıklarının, prim artışı ile karşılıkların yönlendirildikleri varlıkların finansal yapı üzerindeki etkisinde farklılık bulunmaktadır. Hayat dışı sigorta şirketlerinde kazanılmamış primler karşılığı mevcut haliyle geçerli olan her bir sigorta sözleşmesinin brüt priminin, 365 gün esas ile eden hesap dönemine ait kısmından müteşekkildir. Muallak hasar karşılıkları ise sigorta şirketinin ödemek durumunda olduğu hasar tazminatlarından müteşekkildir. Kazanılmamış primler karşılığı bir anlamda şirketin düzenlemiş olduğu, priminin tamamını ya da bir kısmını tahsil ettiği poliçelerin mali tabloların düzenlendiği tarih itibarıyla henüz kazanılmamış primlerine isabet eden kısmını göstermektedir. Bir başka ifadeyle kazanılmamış primler karşılığı, muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği ayrılmak durumunda olan bir karşılık hesabı olarak görülse de sigorta şirketinin gerçek bir yükümlülüğü olarak görülmeyebilir. Zira, muallak tazminat karşılıkları sigorta sözleşmesi gereği zamanı geldiğinde ödenmesi zorunlu bir yükümlülük olduğu halde kazanılmamış primler karşılıkları, düzenlenen poliçelerin iptal olmadığı sürece finansal anlamda muallak tazminat karşılıkları gibi tamamıyla gerçek bir yükümlülük değildir. Bu nedenle, teknik karşılıkları karşılayan varlıkların seçiminde kazanılmamış prim karşılıklarına isabet eden kısmın kısa vadeli varlıklara yatırılması finansal getiri anlamında rasyonel bir seçim olmayacaktır. Kazanılmamış primlerin, poliçelerin iptal edilme olasılıkları dikkate alınarak uzun vadeli ve buna bağlı olarak getirisi daha yüksek yatırım enstrümanlarına yönlendirilmesi uygun olacaktır.

Hasar prim oranı düşük ve makul bir fiyatlandırma sonucunda ortaya çıkan prim artışına bağlı olarak, teknik karşılıklar oransal olarak prim artış hızından daha az artacak ve tespit edilen teknik karşılıklardan da prim alacak karşılıklarının finansal anlamda muallak tazminat karşılığı gibi gerçek bir karşılık olmadığı dikkate alınarak getirisi daha yüksek uzun vadeli yatırım enstrümanlarına yönlendirilmesi hem teknik karlılığın hem de finansal karlılığın artmasına neden olacaktır. Bir başka açıdan bakıldığında, sigorta şirketlerinin ürettiği primlerden kaynaklanan hasar ödeme yükümlüğü, muallak tazminat karşılıklarında ve IBNR (gerçekleşmiş ancak henüz rapor edilmemiş hasar karşılıklarının) içinde bulunmaktadır. Zira

muallak tazminat karşılıklarının hesaplanmasında hasar/prim rasyosu esas alınan en önemli parametredir.

Sigorta şirketlerinin yapmış oldukları sigortacılık faaliyeti sırasında uyguladıkları politikalar mali bünyelerini yakından ilgilendirmekte; sigortalılara karşı yükümlülükleri karşılama yeterli bir finansman gücüne sahip olmamaları, uygulanan yanlış politikaların sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiyatlandırma politikaları, reasürans, reasürör seçimi, tahsilat politikaları doğrudan doğruya teknik karşılıkları ve finansal yapıyı etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Hayat Dışı Sigorta Şirketinde Prim Artış ve Azalışları ile Ayrılan Teknik Karşılıklara Bağlı Olarak Finansal Yapısındaki Değişim

Sigorta Şirketlerini diğer ticaret şirketlerinden ayıran en önemli özellik, hesaplarında sigortacılığa özel teknik karşılık hesaplarının bulunmasıdır. Söz konusu teknik karşılıklar sigorta şirketlerinin prim üretimi ve hasar ödemeleri ile ilgili olup karlılık ve finansal yapı üzerinde büyük etkisi olan hesaplardır.

Sigorta şirketinin teknik karlılığı bir başka ifadeyle sigortacılığa ilişkin faaliyetlerine ait karlılığı ve finansal durumuna ilişkin olarak bilgi edinilecek kaynak yıllık olarak yayınlanan Bilanço, Gelir Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Nakit Akış Tablosu ve Kar Dağıtım Tablosu'dur. Sigorta sözleşmeleri için ülkemizde Avrupa Birliği Sigorta Muhasebe modeli (deferred and matching accounting model) uygulanmaktadır. Bu modelde sigorta sözleşmesine bağlı bütün gelir ve giderlerin sözleşme süresince risk düzeyi dikkate alınarak dağıtılması esastır. Sigortacılıkta, tanzim edilen sigorta sözleşmelerinin primlerinin, bu sözleşmelerde belirtilen sigorta süreleri boyunca gerçekleşebilecek riskler sonucu ödenecek tazminat ve masrafları karşılaması beklenmektedir. Bu itibarla, bilanço tarihinde prim gelirlerinin sözleşmelerin geri kalan sürelerine (devam eden risk dönemine) ait kısımların ertelenmesi yapılır ancak ana faaliyet geliri ile ilişkisi olmayan genel yönetim giderleri ertelenmemekte ya da karşılık ayrılmamakta tamamı gerçekleştirildikleri döneme gider yazılmaktadır. Ülkemizde 2010'lu yıllarda hayat-dışı sigorta şirketlerinin pasiflerinin yaklaşık %60'ı sigortacılık teknik karşılıklarından oluşmaktadır. (Sigorta Denetleme Kurulu, 2015)

Finansal anlamda bir borcun temel özelliği firma ya da şirket için mevcut bir yükümlülük içermesidir. Yükümlülük ise finansal manada belli bir şekilde hareket etmeyi gerektirir. Bu bağlamda karşılık terimi gerçekleşme zamanı veya tutarı belirsiz olan bir yükümlülüktür. Yükümlülük ise işletmenin ekonomik kaynaklarından bir çıkışla karşılanması beklenen geçmiş olaylardan kaynaklanan cari işletme sorumluluğudur. Sigorta sözleşmeleri çoğunlukla bir yıllıktır. Bu sözleşmelerin ya da poliçelerin başlama ve sona erme tarihlerinin dönemler arasında dağılacağı göz önüne alınırsa, dönem sonlarında birçok poliçenin süresi henüz sona ermemiş olacaktır. Bu itibarla, bilanço ya da hesap tarihi itibarıyla yürürlükte olan poliçelerle ilişkili olarak kazanılmamış primler karşılığının ayrılması gerekmektedir.

Sigorta şirketlerinin mali tablolarında en önemli yükümlülük kalemlerinden biri de hiç kuşkusuz muallak tazminat karşılığıdır. Gerçekleşen rizikolara ilişkin gelen tazminat taleplerinin ve bunların tasfiyesi için katlanılan masrafların bilanço tarihi itibarıyla bir kısmı henüz ihbar edilmemiş, bir kısmı da ihbar edilmiş ancak henüz ödenmemiş olabilmektedir. Sigorta şirketleri hem ihbarı yapılmış hem de ihbarı yapılmamış ödenmemiş tazminat tutarları ve ilişkili masrafları için bilanço tarihi itibarıyla tahakkuk esas gereği muallak tazminat karşılığı ayırmak zorundadırlar. Muallak tazminat karşılıklarının hesabında; gerçekleşmiş ancak kayda geçmemiş hasar ve masraflar, ihbarı yapılmış ancak tutarı yeterince bildirilmemiş hasar ve masraflar, ihbarı yapılmış ancak ilerde ödeme yapılmadan kapatılacak hasar ve masraflar, kapanmış ancak ilerde çeşitli nedenlerle yeniden ödenecek tazminat ve masraflar, tahsil edilecek rücu, sovtaj ve diğer geri kazanılabilir tutarlar hususunda belirsizlikler olmakla birlikte bu hesaplamanın gerçeğe uygun bir biçimde hesaplanması, paranın zaman değerinden kaynaklı değişimler hariç olmak üzere ödenecek nihai tutarlara yaklaşık veya ihtiyatlılık gereği biraz da üzerinde olması gözetilir.

Kazanılmamış primler karşılığı ile karşılaştırıldığında, muallak hasar karşılıklarının şirketlerin gerçek anlamda bir yükümlülüğünü ifade etmekte olduğu görülecektir. Zira

kazanılmamış primler karşılığı tahakkuk esasına göre bilanço tarihi itibarıyla yürürlükte olan poliçe primlerinin gelecek dönem veya dönemlere sarkan kısmını ifade ederken, muallak tazminat karşılıkları ödenmesi gereken tazminatları göstermektedir.

3.5. Sigorta Teknik Karşılıklarına İlişkin Finansal Tablo Analizleri

Finansal analiz, firmaların özkaynakları ve borçlanma yoluyla sağladıkları fonların, kullanılacakları alanlara göre değerlendirilmesi ve gelişen koşullara göre süreç içinde durumlarının saptaması şeklinde tanımlanmaktadır. (Usta, 2005)

Sigorta şirketlerinde finansal analiz, finansal tablolarda yer alan hesap kalemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi yoluyla ile yapılmaktadır. Sigorta şirketlerinin güçlü bir finansal yapıya sahip olmasında yapılan finansal analizlerin doğru yorumlanması ve analizlerden yeterince faydalanılması şirketin geleceğinde güçlü bir finansman yapısına sahip olmasına yardımcı olmaktadır. Yapılacak doğru finansal analizler ve bunun yanında muhafazkar yaklaşımlardan mümkün olduğunca uzaklaşmak işletmenin gelişebilmesine ve karlılığını artırmasında önemli bir etken olabilmektedir. Finansal analiz, Şirketin işlemlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlamakta, ürünlerine ilişkin verimlilik ve kârlılık durumlarını ortaya çıkarmakta, likidite, kârlılık, verimlilik ve finansman durumlarını ayrıntılı olarak saptamaya yardımcı olmakta, Şirketin bu hususlarda gösterdiği olumlu ya da olumsuz gelişimleri, şirketin sektör içindeki durumunu ve rekabet gücünü göstermekte ve finansal analiz yoluyla faaliyetlerin planlanmasında doğru kararların alınmasını sağlamaktadır. (Genç, 2006)

Sigorta şirketleri elde ettikleri sigorta primlerini fonlamada kullanarak finansal piyasalara önemli katkılar sağlayan işletmelerdir. Bir yandan, sayısız sigorta müşterisine hizmet vererek sigorta sektöründe faaliyet gösteren bir yandan da finansal piyasalarda etkin durumda olan bir sigorta şirketinin, sigortalılara olan yükümlülüklerini ifa edemez duruma gelmesi, hem sigortalıları hem de toplumun önemli bir kesimini finansal açıdan olumsuz etkileyebilecek sorunlara ve güvensizlik ortamına neden olması kaçınılmazdır. Bu nedenle sigorta şirketlerinde finansal analizler ve denetimler büyük önem taşımaktadır. Bu noktada sigorta şirketlerini diğer ticaret şirketlerinden ayıran en önemli farklılığın teknik karşılıklar olduğu ve finansal analiz ve denetimlerde büyük önem taşıdığını bir kez daha belirtmek gerekir.

Sigorta şirketleri için aktiflerin kalitesi, likiditenin korunması açısından oldukça önemlidir. Sigorta şirketleri bu nedenle aktiflerinin büyük bir kısmını likiditesi yüksek finansal varlıklar olan tahviller, hisse senetleri ile gayrimenkullere yatırmaktadır. Bunların dağılımı ve kalitesi kaçınılmaz olarak aktiflerin kalitesini ve gelir getirme gücünü belirlemektedir. Aktifler hem yeterli getiri sağlayacak nitelikte, hem de nakit gereksinimlerini karşılayacak biçimde likit olmalıdırlar. Diğer yandan aktifler, iş hacminin gerektirdiği yeterli büyüklükte olmalıdır. Sigorta şirketlerinin uyguladıkları politikalar mali bünyelerini yakından ilgilendirmekte, sigortalılara karşı üzerlerine almış oldukları yükümlülükleri karşılamada yeterli bir finansman gücüne sahip olmamaları, uygulanan yanlış politikaların bir sonucu olarak karşılıklarına çıkmaktadır.

Sigorta şirketleri için yapılan analizlerin ortak amacı, şirketlerin finansal yapısının sağlamlığını tespit etmektir. Finansal yapıdaki zayıflamanın zamanında saptanarak, kötüye gidişi durdurabilmek için gerekli önlemlerin uygulamaya konulması sigortacılıktaki finansal analizin gerçek amacıdır. Bir şirketin gelecekteki yükümlülüklerini, yani nakit çıkışlarını varlıklarından sağlanacak nakit girişleri ile karşılayabilmesi ödeyebilirlik ya da likidite olarak tanımlanabilir. Tek bir dönemi ele alacak olursak, eğer bir sigorta şirketinin varlıkları borçlarını aşıyorsa, o şirketin ödeyebilirliği vardır ya da likidite sorunu yoktur denilebilir. Buna göre eğer şirket cari borçlarını vadeleri geldiğinde ödeyebiliyorsa ödeyebilirliğe sahiptir. Gerçekte bir sigorta şirketinin finansal sağlamlığını değerlendirmenin yolu, şirketin nakit giriş ve çıkışlarının projeksiyonuna dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yukarıda da bahsedildiği üzere ödeyebilirlik, bir şirketin gelecekteki yükümlülüklerini, yani nakit çıkışlarını, varlıklarından sağlanacak nakit girişleri ile karşılayabilmesi olarak tanımlanabilir.

Yatırımların likit varlıklardan oluşması sadece finans sektörü dışındaki işletmelerde aranan bir hedef olmayıp işletmelerin genel bir hedefidir. Düzenli bir yatırım programının sürdürülebilmesi için yatırımların gerektiğinde paraya dönüştürülmesi halinde herhangi bir aksamanın olmaması gerekmektedir. Sigorta Şirketlerinde de fazla ihtiyatlılık, muhafazakâr yaklaşımlar ve gereğinden fazla likidite, firmayı olumsuz etkilemekte olup bu bakımdan yatırım yönetiminde aşağıdaki noktaların dikkate alınması gerekmektedir,

- Ödemelerin zamansal olarak sigortalıların menfaatine hanel gelmeyecek şekilde periyodik bir ödeme tablosuna bağlanması,
- Tahsilat tablosunun üretim kanallarının ağırlığına bağlı olarak düzenlenmesi, özellikle borçların geri ödenmesi, menkul kıymetlerin geri ödenmesi, kira ve vergi tahsilleri gibi,
- Yatırımların tekrar nakite dönüştürülmesine ilişkin zamansal kararlara dikkat edilerek gelir kaybının olmaması yönünde aksiyon alınması,
- Diğer finansal kurumlarla özellikle bankalar ve sermaye piyasası aracı kurumları ile ödeme ilişkilerinin düzenlenerek borçlanma ve mevduat yatırma dönemlerinin ve diğer yatırım ilişkilerinin belirlenmesi.

Sigorta işletmeleri için olduğu gibi diğer ticaret şirketlerinin de yatırım kararlarının özelliği, sermaye yatırımlarının kolayca paraya çevrilebilirliğidir. Diğer bir ifade ile gerektiği zaman, değerinde herhangi bir değişiklik olmadan, kolayca satılarak yatırımın paraya çevrilme maliyetinin minimum kılınması önemlidir. Bununla birlikte sigorta şirketlerinde çeşitli iş kolları için hasar olasılıkları farklı olduğundan likiditenin önemi de değişmektedir. Hayat sigortalarında tazminatların önceden nispeten kolayca tahmin edilebilmesi nedeniyle sermaye yatırımları uzun süreli olmaktadır. Hayat dışı sigorta branşlarında ve reasürans şirketlerinde hasar tahmin gücü ve katastrofik hasarlar nedeniyle likiditenin nispeten daha yüksek olması gerekmektedir. Sigorta şirketlerinin likidite durumunu da içeren (mali yeterlilik) solvabilite politikası, olması gereken ile mevcut kaynakların oranını belirlemektedir. (Zurnacı, 2007)

4. Bir Sigorta Şirketinin Teknik Karşılıklara Bağlı Olarak Değişen Optimum Finansal Yapı Oranlarının Ve Karlılığın Durumu

Hayat dışı sigorta şirketlerinde primlerin artması ve buna bağlı olarak teknik karşılıklardaki değişimin finansal yapıya etkisinin gösterilmesi amacıyla örnek bir çalışma yapılmıştır. Bu örnek çalışmada esas alınan varsayımlar şunlardır;

- Sigorta Şirketi hayat dışı sigorta branşlarında faaliyet gösteren bir şirkettir,
- Şirketin yıllık prim üretimi her yıl %5 oranında artmaktadır,
- Hasar Prim Oranı yıl bazında %3 oranında azalmaktadır.
- Kazanılmamış primler yıllık prim üretiminin %50'si kadardır,
- Bir yıl ve bir yıldan kısa vadeli yatırımlar %2, uzun vadeli yatırımlar ise % 4 getiri oranına sahiptir
- Bilançonun pasif kısmında borçlar sadece teknik karşılıklardan oluşmaktadır

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Prim ve Teknik Karşılıkların Değişimi (milyon TL)

Yıl	Prim	H/P Oranı	KPK	MTK	DERK
2004	0,00	0%	0,00	0,00	0,00
2005	100,00	100%	50,00	45,83	2,50
2006	105,00	97%	52,50	117,51	3,55
2007	110,25	94%	55,13	148,81	0,50
2008	115,76	91%	57,88	155,56	0,00
2009	121,55	88%	60,78	158,11	0,00
2010	127,63	85%	63,81	160,53	0,00
2011	134,01	82%	67,00	162,80	0,00

2012	140,71	79%	70,36	164,88	0,00
2013	147,75	76%	73,87	166,77	0,00
2014	155,13	73%	77,57	168,44	0,00
2015	162,89	70%	81,44	169,86	0,00
2016	171,03	67%	85,52	171,00	0,00
2017	179,59	64%	89,79	171,82	0,00
2018	188,56	61%	94,28	172,31	0,00
2019	197,99	58%	99,00	172,41	0,00
2020	207,89	55%	103,95	172,09	0,00
2021	218,29	52%	109,14	171,30	0,00
2022	229,20	49%	114,60	170,01	0,00
2023	240,66	46%	120,33	168,16	0,00
2024	252,70	43%	126,35	165,70	0,00
2025	265,33	40%	132,66	162,58	0,00
2026	278,60	37%	139,30	158,73	0,00

Tablo 1.'de Sigorta Şirketi'nin 2004 yılından itibaren % 5 prim artışı ve hasar prim oranındaki her yıl %3 oranındaki düzelmeye bağlı olarak teknik karşılıklarındaki değişim görülmektedir. Şirketin prim üretimi her yıl %5 artarken, büyümeye bağlı olarak Şirketin teknik karşılıkları da artmaktadır. Kazanılmamış prim karşılıkları her bir poliçe için primin gün esasına göre ertesi döneme sarkan kısım kadar ayrılmasına karşın örneğimizde anlaşılabilirlik açısından yazılan primin %50'si olarak alınmıştır. Prim artışı ile ayrılan teknik karşılıkların miktarı arasında doğru orantılı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Prim artışı ile teknik karşılıkların artışı arasındaki doğru orantının azalan ya da artan oranlı bir ilişki olmasını, prim artışının gerçekleştiği hayat dışı sigortalar alt branşlarındaki hasar/prim oranları ve buna bağlı olarak ayrılan muallak tazminat karşılıkları belirlemektedir. Bir başka ifadeyle prim artışı hasar prim oranı yüksek branşlarda gerçekleşiyorsa ayrılan muallak tazminat karşılıkları prim artışına göre artan oranda artacak, hasar prim oranı düşük olan branşlarda prim artışı oluyorsa bu durumda muallak tazminat karşılıkları artan prime göre azalan oranda artacaktır.

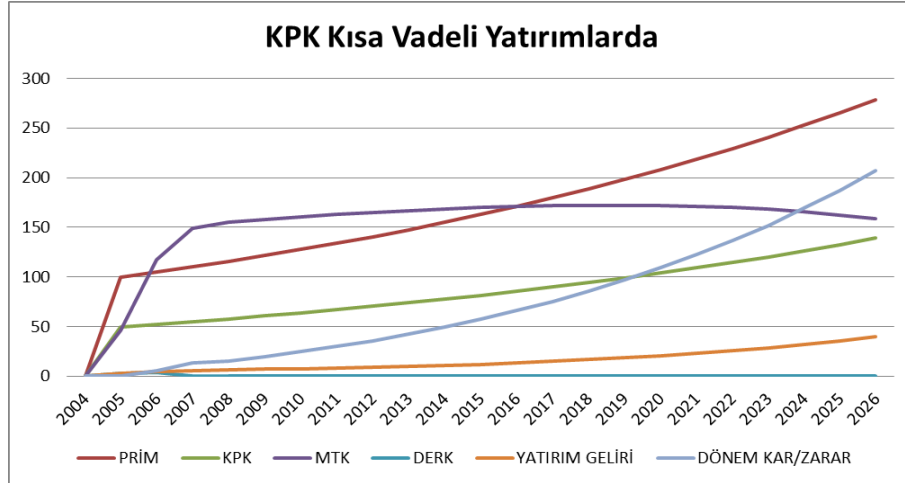
KPK'ya (Kazanılmamış prim karşılıklarına) bakıldığında, prim artışına paralel olarak KPK ayrılış şekli hangi yöntemle göre olursa olsun KPK artmaktadır. Örneğimizde yazılan primlerin %50'si KPK'yı oluşturmaktadır. Bilindiği üzere, sigorta sözleşmeleri daima belli bir süre için düzenlenir ve bu süre de genellikle bir yıl olmakla birlikte, bir yılı aşan sigorta sözleşmeleri bulunabileceği gibi, bir yıldan kısa süreli sigorta sözleşmeleri de olabilmektedir. Yıllık olarak yapılan sigorta sözleşmeleri, düzenlendikleri tarihten başlayarak bir yıl boyunca yürürlükte kalmakla birlikte, bu poliçelerin başlama ve sona erme tarihleri yıl içerisinde farklı tarihlere denk gelir. Böylelikle yılın son günü olan 31 Aralık tarihine gelindiğinde bazı poliçelerin sonra ererek sigortacının sorumluluğunun bittiğini görülürken, birçok poliçenin ise sona ermediğini ve sigortacının sorumluluğunun devam ettiğini görülür. Bu poliçelere ilişkin primlerin söz konusu yıl içinde tahakkuk ettiğini düşünülürse, yıl sonu itibarıyla kapatılan yılın prim rakamlarının bir kısmının sigortacı için henüz kazanılmadığını kabul etmek gerekir. Sigorta şirketlerinin işte bu henüz kazanılmamış primler için ayırdıkları yedeklere kazanılmamış primler karşılığı adı verilmektedir. Ancak, KPK'nın cari rizikolar karşılığı gibi düşünülerek önümüzdeki dönemde, geçmiş dönemde kesilen tüm poliçelerin hasarlarını ve genel gider maliyetlerini tam olarak karşılamadığı düşünülerek ayrılan bir karşılık olamamalıdır. Zira, KPK dönem sonları itibarıyla kapatılan dönemin prim rakamlarının bir kısmının sigortacı için henüz kazanılmadığı düşünülerek ayrılan bir karşılık olup sigorta şirketinin devam eden dönemlerde karşılaşılabileceği hasar ödeme yükümlülükleri için muallak tazminat karşılıkları (MTK), devam eden riskler karşılığı (DERK) ve Dengeleme karşılığı ayrılmaktadır. Diğer yandan konuya bir başka açıdan bakacak olursak, sigorta poliçesi sahibi veya sigortacı, poliçenin süresi boyunca her hangi bir zamanda poliçeyi iptal etmeye karar verebilir, böyle bir olasılık göz önüne alınarak sigorta şirketinin KPK ayırması gerekmektedir. Bu noktada KPK'nın da diğer teknik karşılıklar gibi kısa vadeli olarak düşünülmemesi gerekir. Şöyle ki, dayanıklı tüketim malları piyasasında

üretim yapan bir firma tüketicilere sunmuş olduğu garanti teminatının, garanti süresi boyunca ürettiği malların tamamının geriye dönmeyeceğini dikkate aldığı gibi sigorta şirketinin de ürettiği poliçelerin tamamının iptal edilmeyeceğini dikkate almalı ve KPK miktarına tekabül eden şirket varlığını getirisi yüksek uzun vadeli yatırımlara yönlendirmeli ve mali karlılık artırılmalıdır.

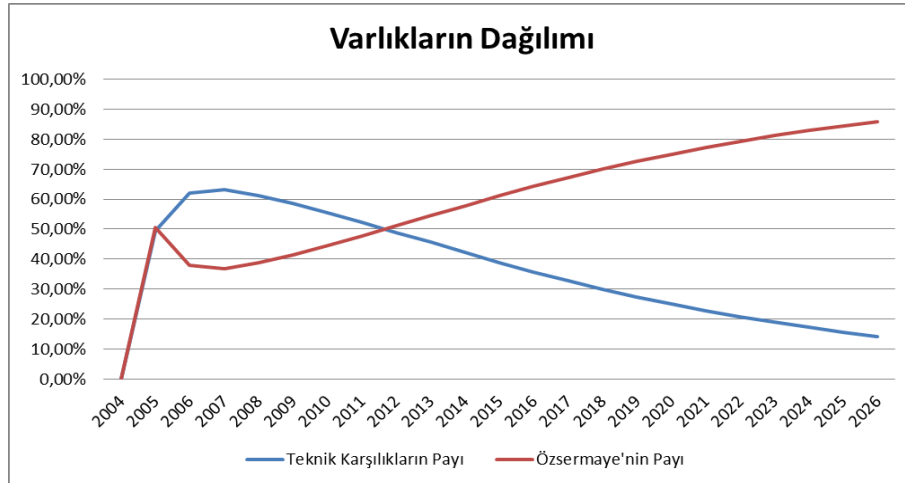
Tablo 2: KPK kısa vadeli yatırımlarda değerlendirildiğinde yatırım gelirleri (milyon TL)

Yıl	Yatırım Geliri	Dönem Kar/Zarar	Öz Sermaye	Teknik Karşılıkların Payı %	Özsermaye'nin Payı %
2004	0	0	100	0	0
2005	2,96	0,46	100,46	49,47%	50,53%
2006	4,73	5,26	105,72	62,15%	37,85%
2007	5,97	13,91	119,62	63,09%	36,91%
2008	6,66	15,68	135,3	61,20%	38,80%
2009	7,15	19,66	154,96	58,55%	41,45%
2010	7,7	24,57	179,52	55,55%	44,45%
2011	8,35	29,98	209,5	52,31%	47,69%
2012	9,11	35,94	245,45	48,94%	51,06%
2013	9,99	42,5	287,95	45,53%	54,47%
2014	11,01	49,68	337,63	42,15%	57,85%
2015	12,18	57,56	395,19	38,87%	61,13%
2016	13,51	66,16	461,35	35,73%	64,27%
2017	15,01	75,56	536,91	32,76%	67,24%
2018	16,71	85,81	622,71	29,98%	70,02%
2019	18,62	96,97	719,68	27,38%	72,62%
2020	20,75	109,11	828,79	24,98%	75,02%
2021	23,13	122,3	951,08	22,77%	77,23%
2022	25,78	136,62	1.087,70	20,74%	79,26%
2023	28,72	152,14	1.239,84	18,88%	81,12%
2024	31,97	168,97	1.408,81	17,17%	82,83%
2025	35,57	187,18	1.596,00	15,61%	84,39%
2026	39,53	206,88	1.802,88	14,19%	85,81%

Tablo 2.'de belirtilen artan prim üretimi ve azalan hasar–prim oranı eşliğinde, KPK'yı ve diğer teknik karşılıkları kısa vadeli bir yükümlülük olarak kabul ederek, belirlenen toplam teknik karşılık tutarının kısa vadeli ve buna bağlı olarak düşük faizli varlıklarda değerlendirildiğinde, Şirketin 2004 yılında 100 milyon TL olan öz sermayesi 2026 yılı sonunda 1.802,9 milyon TL'sine ulaşmaktadır.

Grafik 1: KPK'nın Kısa Vadeli Yatırımlarda Değerlendirilmesi Halinde Yatırım Gelirleri

Grafik 1’de teknik karşılıkların kısa vadeli yatırımlarda değerlendirilmesi durumunda teknik karşılıklar ile yatırım gelirleri ve dönem kar/zararı arasındaki ilişki görülmektedir.

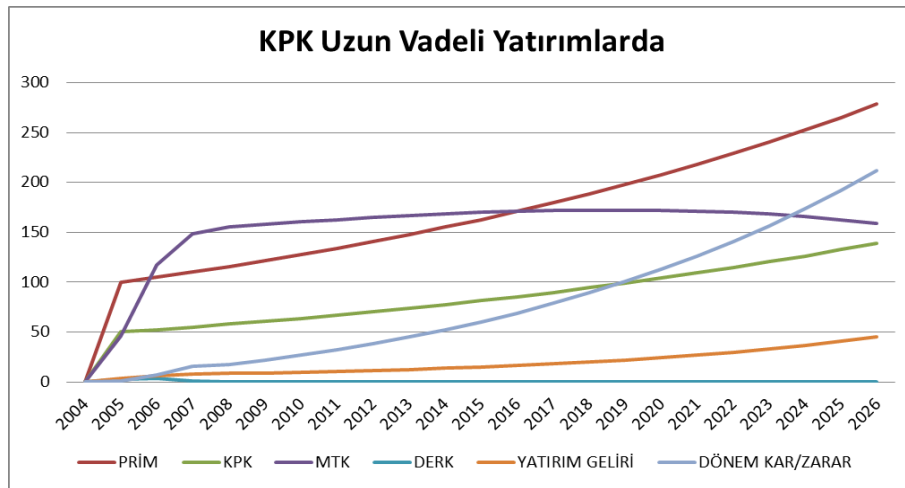
Grafik 2: Teknik Karşılıkların Kısa Vadeli Yatırımlarda Değerlendirilmesi Durumunda Elde Edilen Gelirlerin Öz Sermaye’ye Etkisi**Tablo 3: KPK Kısa Vadeli Yatırımlarda Değerlendirildiğinde Yatırım Gelirleri Tablosu**

Yıl	Yatırım Geliri	Dönem Kar/Zarar	Öz Sermaye	Teknik Karşılıkların Payı %	Özsermaye'nin Payı %
2004	3,46	0	100	0,00%	100,00%
2005	6,27	0,96	100,96	49,34%	50,66%
2006	7,62	6,79	107,75	61,70%	38,30%
2007	8,42	15,55	123,3	62,38%	37,62%
2008	9,03	17,43	140,73	60,26%	39,74%
2009	9,7	21,53	162,26	57,43%	42,57%
2010	10,48	26,57	188,83	54,30%	45,70%
2011	11,38	32,11	220,94	50,98%	49,02%
2012	12,41	38,22	259,16	47,58%	52,42%
2013	13,59	44,92	304,08	44,18%	55,82%
2014	14,92	52,26	356,34	40,84%	59,16%
2015	16,42	60,3	416,63	37,62%	62,38%
2016	18,11	69,08	485,71	34,56%	65,44%
2017	20	78,66	564,36	31,67%	68,33%

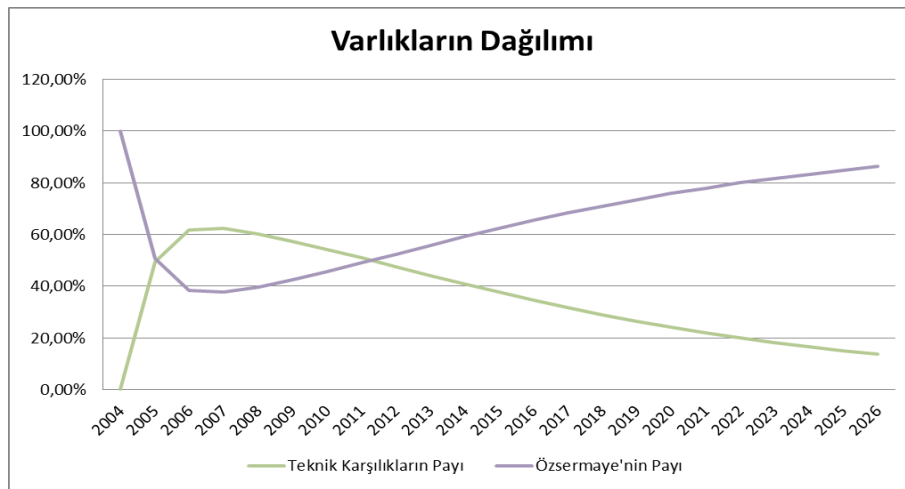
2018	22,11	89,09	653,46	28,98%	71,02%
2019	24,46	100,46	753,91	26,47%	73,53%
2020	27,06	112,81	866,72	24,15%	75,85%
2021	29,95	126,23	992,95	22,02%	77,98%
2022	33,14	140,78	1.133,73	20,07%	79,93%
2023	36,65	156,56	1.290,29	18,27%	81,73%
2024	40,52	173,65	1.463,94	16,63%	83,37%
2025	44,77	192,14	1.656,08	15,13%	84,87%
2026	0	212,13	1.868,21	13,76%	86,24%

KPK'nın diğer teknik karşılıklar içindeki özellikli durumu nedeniyle, Sigorta Şirketi'nin KPK karşılığına tekabül eden varlıklarını, diğer teknik karşılıkların aksine uzun vadeli yatırımlarda değerlendirmesi, finansal karlılığının artmasına ve öz sermayesinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. KPK'miktarına tekabül eden varlıkların uzun vadeli yatırımlarda değerlendirilmesi aşırı rekabetçi piyasalarda faaliyet gösteren günümüz sigorta şirketlerinin karlılıklarını artırabilecekleri bir alan olarak görülmelidir.

Grafik 3: KPK'nın Uzun Vadeli Yatırımlarda Değerlendirilmesi Halinde Yatırım Gelirleri

Grafik 4: Teknik karşılıkların uzun vadeli yatırımlarda değerlendirilmesi durumunda elde edilen gelirlerin öz sermaye'ye etkisi

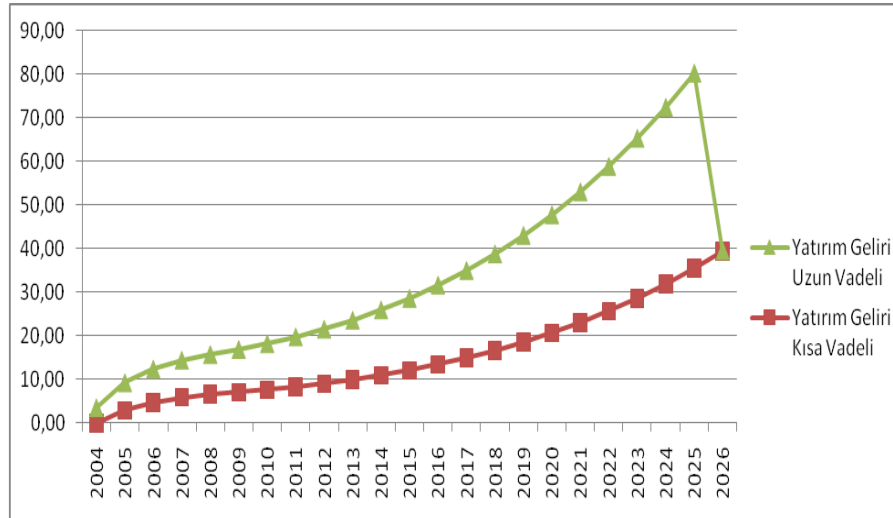
Grafik 3 ve Grafik 4' te KPK'nın uzun vadeli yatırımlara yönlendirilmesi durumunda yatırım gelirleri ve dönem karının gelişimi görülmektedir.

Aynı dönem içinde KPK'nın uzun vadeli ve yüksek faizli varlıklarda değerlendirilmesi durumunda özsermaye 1.868,2 milyon TL'ye ulaşmaktadır. Sigorta Şirketi'nin 2004-2026

döneminde KPK'na tekabül eden varlıklarını kısa vadeli yatırımlar yerine uzun vadeli yatırımlara yönlendirmesi durumunda 65,31 milyon TL daha karlı bir pozisyonda olacaktır.

Grafik 5 'de görüleceği üzere Sigorta Şirketi'nin 2004 yılından 2026 yılına kadar devam eden süreçte yazılan primler üzerinden ayrılan KPK'nın kısa vadeli bir yükümlülük olmadığı dikkate alınarak Şirket varlıklarının KPK'ya tekabül eden kısmı uzun vadeli yatırımlara yönlendirildiğinde yatırım gelirlerinde giderek yükselen bir artışın sağlandığı görülecektir.

Grafik 5: KPK'nın kısa ve uzun vadeli yatırımlarda değerlendirilmesi halinde elde edilecek gelirlerin karşılaştırılması

SONUÇ

Sigorta şirketlerinde fon birikimi arttığında, söz konusu fonlar farklı alanlara yönlendirilebilir. Ülkemizde sigorta şirketleri genel olarak ve faaliyetlerine uygun olarak yatırım politikalarında riskli varlıklara yer vermemektedir. Yatırım portföylerinde riskli varlıklar bulunsun bile bu miktar ilgili şirketin sermayesinin önemsiz bir bölümünü oluşturduğundan ve total olarak sigorta sektörü sermaye piyasasında oldukça küçük bir yere sahip olduğundan gelişmiş ülke piyasalarındaki istikrar sağlama fonksiyonundan da bahsetmek mümkün değildir. Sermaye piyasasında kullanılabilir fonlar uzun vadeli menkul kıymetlere yöneltilen yatırımlarla oluşturulmaktadır.

Sigorta şirketlerince sermaye piyasasında yaratılan fonların tutarı prim gelirlerinin düzeyine bağlıdır. Bu da tabiki faaliyet gösterilen sigorta piyasasında Ülkemizdeki ekonomik ve sosyal koşullar nedeniyle prim gelirlerinin düşüklüğü sermaye pazarına yeterli fon akışını olumsuz etkilemektedir. Fon yaratma gücünün belirlenmesinde uluslararası karşılaştırmalarda ölçü olarak genellikle prim gelirlerinin GSMH'ye oranı alınmaktadır. Bu konuda bir başka gösterge ise kişi başına sigorta prim tutarıdır. Diğer bir ifadeyle kişi başına düşen sigorta prim gelirlerinin artması, öncelikle kişi başına güşen gelir seviyesinin artmasına bağlı olup sonrasında ise gelir dağılımındaki adaletin sağlanması ile doğru orantılıdır.

Sigorta şirketlerinin karlılık anlamında başarılı ya da başarısız oldukları varlık ve sorumluluk bazında faaliyetleri değerlendirilerek izlenebilir. Ancak, bu değerlendirme yapılırken şirketlerin yatırım portföylerinin yönetiminin toplam aktif pasif yönetiminin bir parçası olduğunu dikkate almak gerekir. Bu noktada iyi yatırım özellikle sigorta şirketlerinin teknik işlemlerden düşük kâr etmesi veya zarar etmeleri durumunda daha da önem kazanmaktadır. Günümüz sigorta piyasasındaki aşırı rekabet ve küresel ısınma nedeniyle oluşan katastarfık hasarlar sonucunda teknik kârlarda düşmenin olduğu dikkate alınır, sigorta şirketlerinin yatırım kararlarının daha dikkatli ve özenli alınması gerektiği kaçınılmazdır. Hatta daha ince bir detayı da hesaba katarak, yatırım kararının vergi sonrası getiri esasına dayanması gerekir. Bunun da ötesinde değerlendirme, sigorta şirketlerinin yatırım verimini etkileyen tüm gelir ve harcama kalemlerinin dengelenmesini gerektirir. (Berk, 2000) Bu noktada ülkemizde

sigortacılığının yeteri kadar fon yaratamadığı gibi elde edilen kaynakların da rantabl bir şekilde değerlendirilemediğini belirtmek gerekir. (Zurnacı, 2007, s. 73)

Sigorta şirketlerinin sigortalılara teminat vermesi ve kendi varlıklarını devam ettirmesi sürecinde, verilen sigorta teminatları için teknik karşılıkların yarılması ve bu karşılıkları kapsayan varlıklara yatırımlar yapılması ile yükümlülük karşılama yeterliliğinin (solvency margin) sağlanması yer almaktadır. Sigorta şirketlerinin teminat verdiği poliçe sahiplerine karşı sigorta sözleşmesine dayanan sorumluluklarını yerine getirebilmesi için yatırım yaptığı varlıkların sağlam ve akılcı yöntemlerle yönetilmesi, bunu yaparken de şirketin sorumluluklarının profili ve tam risk-kazanç profilinin göz önüne alınması gereklidir. Sigortalılara sunulacak sigorta ürünleri, underwriting, reasürans, yatırım ve ödeme gücü seviyesi gibi politika ve parametrelerin birlikte değerlendirilerek tam risk-kazanç profiline ulaşılmalıdır. Bir, Sigorta şirketinin hasar ödemelerinin büyüklük ve zamanlama tahminine bağlı sorumluluk profilini sigorta şirketinin yazdığı ya da ürettiği primin büyüklüğü, çalıştığı branşlar belirleyeceği için varlık portföyü içinde yüksek derecede likidite ihtiyacı, sigorta şirketleri arasında farklılıklar gösterecektir. (International Association of Insurance Supervisors, 1999)

Sigorta Şirketlerinin yatırım politikalarının belirlenmesinde, teknik karşılıklar ve bu karşılıkların yapısı çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sigorta şirketlerinin ayırmak durumunda oldukları teknik karşılıklar, artan prim üretimine bağlı olarak artmaktadır. Prim üretimi arttıkça, kazanılmamış prim karşılıkları, muallak tazminat karşılıkları ve devam eden riskler karşılıkları artmaktadır. Primlerin artışı ile teknik karşılıkların artışı arasında doğrusal bir ilişki olmakla birlikte prim artışı eğer hasar/prim oranının yüksek olduğu branşlarda sağlanıyorsa bu durum muallak hasar karşılıklarının prim artışına göre oransal olarak daha fazla artışına sebep olmakta ve muallak hasar karşılıkları nedeniyle artan yükümlülüklerin karşılanması için şirketin varlıklarını kısa vadeli varlıklara ya da yatırım enstrümanlarına yönlendirmesine yol açmaktadır. Sigorta Şirketlerinin iki temel faaliyeti bulunmakta olup bunlar sigorta poliçeleri satarak prim üretmek diğeri ise meydana gelen hasarlar nedeniyle sigortalılara tazminat ödemektir. Hayat dışı sigorta şirketlerinde yazılan poliçeler genellikle bir yıl gibi kısa vadeli olduğu gibi, meydana gelen hasarların ödenmesi de yine kısa vadeli bir süre içinde gerçekleşmektedir. Sigorta şirketleri faaliyetlerini devam ettirirken özellikle sigortacılık faaliyetlerinden teknik kar ve yapmış oldukları yatırımlardan da finansal kar elde etme çabası içindedirler.

Son yıllarda dünyada olduğu gibi ülkemiz ölçeğinde de aşırı rekabet nedeniyle şirketlerin teknik karşılıkları düşmektedir. Mevzuata ilişkin yükümlülükler ve makro baskılar karşısında sağlam kurgulanmış bir aktif-pasif yönetimi, varlık portföyü dağılımı ve likidite planının can alıcı bir öneme sahip olduğu muhakkaktır. Bu sürecin şirket yönetiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olması nedeniyle yükümlülükleri etkin bir şekilde karşılayabilmek açısından varlık portföyünün dağılımında bütünsel bir yaklaşım geliştirilmesi ve risk yönetimi planlaması yapılarak bu planın sıklıkla gözden geçirilmesi gerekecektir. Diğer yandan global düzeyde faiz oranlarının düşmüş olması finansal karlılığı da önemli ölçüde ve olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu nedenle sigorta sektöründe faaliyet gösteren şirketlerinin yükümlülükleri olarak görülen teknik karşılıklarının; prim artışına bağlı ve nispi olarak daha az artmasını sağlamak amacıyla bir yandan hasar prim oranlarının düşük olduğu sigorta branşlarına yönelmek için çaba harcarken diğer yandan da teknik karşılıklar içinde gerçek bir yükümlülük olarak değerlendirilmemesi gereken kazanılmamış primler karşılığına isabet eden varlıkların, faiz getirisi yüksek uzun vadeli yatırım enstrümanları içinde değerlendirilmesinin finansal gelirleri artırıcı etkisi olacağı düşünülmelidir.

KAYNAKÇA

- Berk, N. (2000). Finansal Yönetim. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Casualty Actuarial Society. (2017) <https://www.casact.org/pubs/forum/index.htm>
- Cummins, J., & Derrig, R. (1989). Solvency Levels and Risk Loadings Appropriate for Fully Guaranteed Property-Liability Insurance Contracts: A Financial View.In Financial Models of Insurance Solvency. Dordrecht: Springer.
- Demirtaş, C. (2016). Yatırımların Riskleri Artarken, Getirileri Düşmekte . Milli Reasürans Reasürör, 22-27.
- Genç, A. (2006). Sigorta Şirketlerinin Mali Analizi, Erken Uyarı Sistemi ve Derecelendirme (Rating),. Ankara: TSB Yayınları No15.
- IAIS Sub Committee. (2000). On Solvency, Solvency Assessment and Actuarial Issues.
- International Association of Insurance Supervisors. (1999). Insurance Principles, Standarts and Guidance Paper.
- Sigorta Denetleme Kurulu. (2015). Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor. İstanbul.
- T.C. Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı. (2016). Teknik Karşılıklar Denetim Rehberi.
- Tiryaki, T. (2007). Elemanter Sigorta Şirketlerinde Risk Faktörleri. Ressürör Dergisi, 16-38.
- Usta, Ö. (2005). İşletme Finansı ve Finansal Yönetim. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zurnacı, A. (2007). Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Fon Oluşturma İmkanları ve Yönetim Analizi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,